

(צורט 19)

לורד ארן

הצעתי-חוק זו, הבאה להסדיר את מערכת החינוך הפרטית, היה צריך להופיע סעיף הי' מבטיח חופש חינוכי לכל קבוצה, לכל הש' קפה, לכל דיעה, והשולל סמכות מכל מוסד ממלכתי לפגוע בחופש זה.

אילו היה נקבע עקרון חיובי כזה, כי אז כל הסמכויות השירותיות, שעליהן אדבר להלן, היו מפחידות פחות.

המיקרה של ד"ר שייב

ומה הן אותן סמכויות שירותיות? קודם כל, הסמכות המנוסחת בסעיף 12 (ב) (2), לשלול זכות-הוראה ממורה שהתנהג באופן שיש בו משום הפגעה מזיקה על התלמידים.

מה זאת, "השפעה מזיקה על התלמידים"? מי קובע מה זה, "השפעה מזיקה"?

פעם קרה בארץ שאדם, שאני בהחלט איני נמנה על אהריו, הד"ר שייב-אלוד — נשללה ממנו הזכות להורות בבית-ספר, בשל דעותיו. אבל לחמתי על זכותו להיות מורה בבית-ספר. (ודרך אגב, באותו זמן ששללו ממנו את הזכות להיות מורה, בגלל דעותיו, נפתח בפניו קול יש' ראג, והוא מטיף לאותן דעות, שהן שליליות ביותר, מעל גלי האתר בשם המדינה, בהסמאה של יקורת המיקרא.) מוכרח להיות ברור זה, "השפעה מזיקה" קה. בשום אופן אין להשאיר דבר כליכך שרירותי בנוסף של חוק!

איני רוצה להעלות בכל ויכוח את העניין הערבי, אף שזה עניין די חשוב במדינתנו. אבל יש לנו נסיון רב במיקרים של מורים ערביים, וגם לא-ערביים, שפוטרו וסולקו מן ההוראה בשל דעותיהם הפוליטיות. סעיף זה פותח פתח נרחב לכל מיני מגמות שליליות. עתה ברצוני לגעת בסעיף המסחרר מן החוק ישיבות

להלן נאומו של ח"כ אורי אבנרי בוויכוח על הצעת, "חוק הפיקוח על בתי-הספר", שנועד לתת בידי משרד-החינוך סמכויות רחבות לגבי בתי-ספר פרטיים ואקסטריניים.

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. כאשר מביאים סוללה של תותחים כדי להי' רוג זכוב, מתגנב ללב החשר, שהמטרה היא אומנם גם להרוג את הזכוב, אבל אולי לא רק להרוג את הזכוב. זוהי ההתרשמות שלי מהצעת-חוק זו.

הפיתרון: חינוך תיכוני חנים לכל!

המטרה המוצהרת היא גם לגיטימית וגם רצויה — למנוע רמאות, גניבת-דעת, הפקעת שכר-לימוד ורמה ירודה בבתי-ספר פרטיים. מטרה זו — אף איש אחד בבית הזה לא יתנגד לה.

השאלה היא: האם יש איזושהי פרופורציה בין המיסגרת שיצר חוק זה ובין מטרה מוצ' הרת זו?

את המטרה הזאת אפשר היה להשיג בדרכים הרבה יותר פשוטות. אפשר היה להשיג אותה בדרך השלילה — מתן סמכות לשר-החינוך לסגור בתי-ספר בתנאים מוגדרים מסוימים. אפשר היה להנהיג פיקוח על הפירוטמים של בתי-ספר. אפשר היה לחייב את בתי-הספר בחובת הודעה לתלמידים, אם משרד-החינוך גילה את כושרו החינוכי.

ובעיקר: אפשר היה לחסל את התופעה כו' לה, אילו היה קיים חוק חינוך חנים עד האו' ניברסיטה.

אגב, אני תמה מה קרה לורישה זו בכיכוח של היום. חשבתי שכמה מחברי הכנסת יחזרו לפתוח במיסגרת ויכוח

תותחיים מול דבובים

הכללי של שרי-החינוך — בפני שרי-החינוך, שהוא הבוס של המנהל הכללי! זה סידור משונה ביותר, ואיני יודע אם הוא חינוכי ביותר. מדוע לא תהיה זכות העירעור בפני ועדה חינוכית? למה לא ועדה של פרופסורים? למה לא ועדה בלתי-תלויה, שיהיו בה גם משפטנים?

כשאני מצרף יחד את כל הדברים האלה, מתחזק בזיכרי החשר, שניתן לנצל לרעה חוק זה בפלינות שונות של חינוך. אני מוכרח במיקר רה הזה להיכנס לפסיכולוגיה של מי שניסח את החוק, ולשאול את עצמי למה הוא מתכוון? אך הדבר השירותי ביותר מופיע בסעיף 18. הוא קובע פיקוח על "ההחי החינוכי".

זה דבר שלא ניתן בכלל להגדרה. מי קובע מה זה "החי חינוכי"? אילו היינו מכוננים מוסד בלתי-תלוי, אובי ייקטיבי, לא-פוליטי, שיקבע מה זה החי חינוכי, ניחא. אבל לקבוע באופן כליכך סממי דבר שכלל אינו ניתן להגדרה, לזאת איני יכול להסכים. איך זה משתקף בבית-ספר דתי אורתודוכי? איך זה משתקף בבית-ספר דתי רפורמי, או בבית-ספר ערבי כמורח ירושלים? זה דבר שכל אחד יכול לפרשו ברצונו.

הילד נשפך עם מי האמבטיה

לסיום, כבוד השר, הצעה זו, כמו שהיא, אי-אפשר להצביע בעדה. אני, עדי-כילפנים, איני יכול להצביע בעדה.

יתכן שיבוא כבוד השר ויגיד שאני מייחס לו כחנות שלגמרי אינן עומדות לעיני כבוד השר. אבל פה אנחנו מחוקקים חוק, ולא מחוקקים אותו בשביל השר ארן. ייתכן שהשר ארן יהיה שרי-החינוך הרבה זמן, אבל אנחנו מחוקקים חוק שיעמוד הרבה זמן, להרבה שרי-חינוך, כי ממשלות רבות, והכנסת אינה רשאית לחוקק חוק הפותח בפני כל שרי-חינוך שיכהן אי-פעם שירות מוחלטת. אני סבור שהצעת-החוק, כמו שהיא, שופכת את הילד עם מי האמבטיה. ביפודה מנגמה דגיטימית וחיובית, אך המיסגרת הנקבעת חו' רגת בהרבה מעבר למנגמה זו. אני שואל את עצמי אם אני צריך להצביע נגדה, או להימנע מהצבעה. נשמח לשמוע את דברי-התשובה של השר, ולפיהם נקבע מה תהיה הצבעתנו.

וסמינרים של כוהנידות, הסעיף 2 (3). למה לקבוע שמורת-טבע כזאת לסמינרים דתיים ולישיבות? הישיבה היא מוסד חינוכי, ויש לשמור בה על רמה.

אכן, יש פה סתירה בולטת. אם מגמת החוק אינה להתערב בעניינים שבהשקפת-עולם, כי אם רק לשמור על רמה חינוכית — איוו הצדקה יכולה להיות לשיחרור ישי' בות וסמינרים לכוהנידות? אם, לעומת זאת, מוציאים בפירוש סמינרים דתיים וישיבות, כדי למנוע טענה שמת' ערבים פה בעניינים של השקפת-עולם — כי אז כל החוק מוטל בספק, מבחינת כחנתו ותוכנו.

ואם כבר מוציאים אותם מן הכלל — דבר שאני שולל אותו בהחלט — מדוע זה תלוי באישור שרי-הדתות? שרי-הדתות הוא אומנם להלכה שר כל הדתות, אבל כולנו יודעים שהוא שר של דת אחת, ולא רק שר של דת אחת — כי אם שר של מגמה אחת של הדת היהודית, המגמה האורתודוכסית.

מה יקרה אם מחר ירצו יהודים רפורמיים להקים לעצמם ברמת-גן בית-ספר שיחנך ברוח ההשקפה הרדתית שלהם? האם אז יוכל שרי' הדתות להגיד: "דא! דא!" למה?

בהקשר זה עלי להזכיר שוב את המצב המשונה השורר במדינה. גם אחרי שכבר סיפחנו את ירושלים המיוחדת, וגוספו 65 אלף תושבים חדשים, אין לשרי-הדתות לא סגן שר מוסלמי ולא סגן-שר נוצרי, ואין לדתות אלה כל הש' פעה ברמה ממלכתית. זה רלבנטי לנושא. כיון שבחוק זה נותנים סמכות מסוימת מאוד לשרי-הדתות.

רשיון למורים, פיקוח על "הווי"

הסעיף 7 מאפשר למנכ"ל משרד-החינוך לשלול רשיון אם חסרה, לדעתו, "רמה נאותה" לתוכנית הלימודים. זה אינו ברור.

מי קובע מה זה "רמה נאותה"? מה זה בכלל "רמה נאותה"?

זה דבר שאפשר לקבוע אותו באופן אובייקטיבי, הבה נקבע זאת באופן אובייקטיבי, בנוסח החוק. הנוסח המוצע נאקע הוא הרבה יותר מדי מופקר לשירות, כדי שאפשר יהיה להשאירו בחוק.

לפי סעיף אחר, יהיה מורה זקוק לאישור מטעם המנכ"ל. זאת שרירות קיצונית שאין כמוה. ואם החי' לטת המנהל הכללי אינה מוצאת הן בעיני הנפגע הוא יכול לערער עי החלטת המנהל

זה, על דרישה זו. והנה, אין קול ואין קשב, אפילו מצד אנשי רפ"י לשעבר.

היו"ר דבורה נצר: בוודאי ידובר על כך בוויכוח על משרד-החינוך בעוד שבועיים. אורי אבנרי: זה רלבנטי מאוד להצעת-חוק זו. כי אילו היה קיים חינוך חנים מתאים לכל סוגי התלמידים התיכוניים והאקסטריניים, כי אז לא היה מקום לכל אותם בתי-ספר שונים ומשונים, בחלקם טובים, בחלקם פחות טובים, ובחלקם שאינם טובים בכלל, שאליהם מתכוון חוק זה.

חופש-חינוך לכל קבוצת הורים!

לעומת זאת קובע החוק פרינציפ הגובל עם שלילת חופש-החינוך, עליירי התנאת החינוך בסמכויות שרירותיות.

יש פה, כבוד השר, שאלה עקרונית יסודית של חברה דמוקרטית. אפשר ללכת באחת משתי הדרכים: או — לקבוע חינוך אחיד, פעל תוכן אחיד לגמרי לכל — ואז אין מקום לא לבתי-ספר דתיים מיוחדים, ולא לבתי-ספר אחרים שיש להם השקפת-עולם משלהם; או — לתת חופש לכל קבוצת-אזרחים לחנך את ילדיה ברוח המתאימה לה והרצויה לה. ואז זה יחול גם על הקיבוצים, גם על הדתיים, גם על הרפורמים, גם על הער' בים — על כל קבוצת-אזרחים.

כחברה דמוקרטית צריכה להיות שמורה הזכות לכל קבוצת אזרחים לחנך את ילדיה בהשקפת-העולם הרצויה לה, תוך דאגה לרמה הלימודית-הטכנית.

מבחינה זו דומה חופש-החינוך לחופש-העיתונות. וכשם שלא נוכל לקבל את העקרון כאילו עיתון הוא עסק כמו כל עסק אחר, כך לא נוכל לקבל את העקרון, אותו הביא היום שרי-החינוך בנאומה, כאילו גם בית-הספר הפרטי הוא עסק כמו כל עסק אחר.

בוודאי, בית-הספר הוא גם עסק. אבל בית-ספר, כמו עיתון, ממלא בחברה דמוקרטית פונקציה הרבה יותר יסודית.

וכשם שהיה פעם מיקרה דיקטטורי בארגונינו, שאסר הופעת עיתונים בטענה מסודרי-התברואה בבתי-הדפוס אינם בסדר, כך אני חושש שחוק זה יתן אפשרות לסגור אי-פעם בית-ספר, בטענה שהסידורים התברואיים אינם מתאימים. צריך להיות חופש לכל דיעה ולכל השקפת' עולם בזירה החינוכית. אני סבור שבראש

לכך. ברגע זה איני זוכר כל מילה, אם הוא אמר שזה על דעת עצמו לא. ואז אני נשאל פה, ושבו מאשר את עמדת הממשלה. בחיים דמוקרטיים קצת קשה למנוע, אני אומר קצת קשה; איני מסכים שבאמת צריך להיות רק כך, שכל אחד יגיד את דעתו, ביחוד אם הדברים באמת לא מתאימים למה שקובעת הממשלה. לא הסתפקתי בזה, ושאלתי לגבי הצהרה שלו עצמו, שסתרה גם היא את מדיניות ה' ממשלה (לגבי "גבול הבטחון" על ירדן).